

Nærings- og fiskeridepartementet
Postboks 8090 Dep.
0032 OSLO

Oslo, 03.06.2019
Vår ref. 19/1027-8
653.0/CAMA
Deres ref. 19/2356-1

Att:

Høring - Forslag til lov om god handelsskikk i dagligvarekjeden

Høringsuttalelsen oversendes med forbehold om endelig godkjenning i LOs sekretariat 17. juni d.å.

Landsorganisasjonen i Norge (LO) viser til mottatt høring – Forslag til lov om god handelsskikk i dagligvarekjeden.

LO støtter behovet for å innføre en lov om god handelsskikk i dagligvaresektoren, fordi vi ser en ubalanse i maktforholdet mellom leverandørene og dagligvarekjedene, samt store skjevheter i fordelingen av verdiskapingen.

Vi mener det er riktig å sette inn tiltak for å sikre et velfungerende dagligvaremarked. Både for å sikre lønnsomhet i bransjen, ut fra et samfunnsmessig perspektiv, og for å sikre at det er mulig å opprettholde gode trygge arbeidsplasser gjennom fokus på hele og faste stillinger.

Overordnede betraktninger

LO er opptatt av at forholdet mellom leverandørene, grossistene og dagligvarekjedene er transparente og baserer seg på god handelsskikk.

Vertikal integrasjon

Høy konsentrasjon i dagligvareleddet, med de tre dagligvarekjedenes vertikale integrasjon i produksjon- og foredlingsleddet, er problematisk for maktbalansen i verdikjeden og fordeling av verdiskapingen.

- a) Dagligvarekjedene kan med egen produksjon av produkter favorisere egne interesser i utbudet av varer i butikk med sine "egne merkevarer" (EMV).
- b) Innsyn i kalkyler og priser skaper ubalanse i forhandlingssituasjoner.

Grossist- og distribusjonsvirksomhet

Dagligvarekjedenes kontroll av grossist- og distribusjonsvirksomhet gjenspeiler deres kontroll i sluttmarkedet. LO mener at grossist og distribusjon er en viktig maktfaktor som må reguleres. Vilåårene for distribusjon skal forhandles separat og på ikke-diskriminerende basis. Kjøp av varer må ikke gjøres betinget av valg av distribusjonslåsning.

Landsorganisasjonen i Norge

Torggata 12, N-0181 Oslo E-post: lo@lo.no www.lo.no Telefon: +47 23 06 10 00 Organisasjonsnummer: 971 074 337
Kontonr.: 9001 07 00182 Faktura på e-post: 971074337@autoinvoice.no Elektronisk faktura (EHF): 9908:971074337

Kjedenes integrerte grossist/distribusjon er i dag en klar etableringshindring for nye aktører og hindrer konkurranse om distribusjon. Det er i forbrukernes interesse at avtaler om distribusjon er effektive og med innsynsmuligheter for et tilsyn.

Dagligvarekjedene har uttalt at de ønsker å overta all distribusjon fra leverandørene, og de legger et betydelig press på motparten i forhandlinger om leveranser av varer. Derfor må distribusjon ikke sammenkobles med disse forhandlingene, men være et eget forretningsområde med adskilte forhandlinger. En kobling reduserer den reelle konkurranse sterkt, og blir et lukket område uten innsyn.

Kjedenes egne merkevarer (EMV)

LO mener at kjedenes EMV utnyttes i forhandlingssituasjon med leverandørene. Dette kommer til syne i NOU 2013:6 og bekreftes i NFD sitt høringsnotat av 26. april 2019 om forslag til lov om god handelsskikk. Tilsynet må få gode verktøy i form av tydelige forskrifter slik at EMV ikke hindrer utvikling av mangfold i varetilbudet og skaper urealistiske priser i kjedenes egne kalkyler for EMV.

Uavhengig tilsyn

Det er viktig at tilsynet er selvstendig og uavhengig. Dersom tilsynet skal samlokaliseres med allerede eksisterende tilsyn, er det viktig at virksomheten til de ulike tilsynene er tydelig organisatorisk og juridisk adskilt. Fysisk nærhet til de største aktørene og leverandørene bør vektlegges ved valg av geografisk plassering.

LO ser også, i motsetning til departementet, nytte av at tilsynet pålegges å rapportere om utviklingen i næringens kontrakts- og handelspraksis. Dette er nødvendig for å få mulig av åpenhet i en bransje som er dominert av få og store aktører. Mer og bedre informasjon om handelen kan bidra til å redusere etableringshindrende effekter av partenes handels- og kontraktspraksis.

Betraktninger og spørsmål i forhold til loven

«God handelsskikk»

LO mener «god handelsskikk» er viktig for en bransje med sterk konsentrasjon blant aktørene. Tilsynet må få tydelige fullmakter og sanksjonsmuligheter. Slik vi ser det er en av tilsynets viktigste oppgaver å forebygge uønsket adferd. En forebyggende metode er «name and shame». Vi mener at en ordning der det raskt blir offentliggjort adferd som er i strid med god handelsskikk vil ha en god effekt. Videre mener vi det bør settes av ressurser til å lage årlige rapporter slik at offentligheten kan følge utviklingen grundig.

Forretningshemmeligheter

LO mener at kjedenes bruk av EMV, som konkurrerende produkter i forhandlingssituasjoner, må adresseres tydelig som et viktig område for tilsynet å følge opp. Investeringer leverandørene gjør som resultat av forhandlinger må beskyttes, og tilsynets oppgave må være tydelig definert slik at de kan hindre dagligvarekjedenes mulighet til å misbruke det avhengighetsforholdet slike investeringer medfører.

LO mener at forbrukerne skal ha rett til å vite hvor maten er produsert og av hvem. Enkelte av kjedene nekter å oppgi produksjonssted, spesielt på EMV-produkter. Uten denne typen merking fra kjedene, fjerner man muligheten for reell forbrukerpåvirkning.

Innspill til lovparagrafene

§ 1 «Formål»

LO mener det er viktig at lovens formål også må dekke opp forhold som berører saker utover rene kontraktsforhold, forbrukervelferd og generelt «god handelsskikk» mellom aktørene. LO mener at formålet også må inneholde brede samfunnsmessige perspektiv som forholdet mellom produsent, grossist og distributør, og fordeling av makt og overskudd i hele verdikjeden.

LO mener at den andre og alternative formuleringen av § 1 er best, men at den også kan inneholde en omformulert siste setning fra alternativ 1: «Loven skal bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser ved å hindre uredelighet og vilkårlighet i kontraktsforhold mellom næringsdrivende i dagligvaresektoren. Ved håndheving av loven skal det tas særlig hensyn til forbrukernes interesser. Med forbrukervelferd menes velferd for slutt kunder gjennom riktige priser, høy kvalitet, bredt vareutvalg og høy grad av tilgjengelighet.»

§2 «Virkeområde»

LO mener at denne paragrafen må tydeliggjøres på at avtaler om leveranser av dagligvarer også inneholder beskrivelser av grossistledet, logistikk og distribusjon av varer. Logistikk-kostnader utgjør en stor del av varenes totale kostnad og er av stor betydning for dagligvareprodusentene egen verdikjede. Mange råvarer har kort holdbarhet, og det kreves nøyaktig planlegging av distribusjonen. Matprodusentene risikerer, uten god kontroll med råvarelogistikken, å bli påført store kostnader og ekstra matsvinn.

LO mener videre at virkeområdet er for snevert når det bare gjelder dagligvarer når disse er definert som varene man i hovedsak får i matvarebutikker og kiosker. De formål loven skal støtte tilsier at andre typer butikker bør omfattes; bøker, elektriske artikler, klær osv. Det er ingen grunn til å la kravene om høy etisk standard bare gjelde en del av varehandelen.

Det er dessuten uheldig at innsatsfaktorer som frakt ikke er innenfor lovens virkeområdet. De store aktørene i dagligvaremarkedet har tatt over så godt som all frakt og således har fått en vesentlig innflytelse på ytterligere en innsatsfaktor i handelen. Frakt må være en del av lovens virkeområde og tilsynets mandat, for at lovens formål skal kunne nås.

Franchise-kontrakter burde også vært innenfor virkeområdet, men LO forutsetter at dette temaet blir fulgt opp av Regjeringen i forbindelse med arbeidet som ble igangsatt etter dok. 8 forslag om temaet fra i høst.

Forskriftshjemmel

LO mener det bør tilføyes et ekstra punkt til forskriftshjemmelen:

- Definisjon av god handelsskikk etter loven § 4.

Håndheving

Når det gjelder håndheving er LO enig i at loven bør håndheves av tilsynet der allmenne interesser tilsier det, mens tvistesporsmål skal løses i domstolene.

For at håndhevingen skal bli effektiv er det maktpåliggende å kunne gi overtredelsesgebyrer både for brudd på bestemmelsene i §§ 5-11 og for overtredelse av § 14. Det er opplagt at hvis det bare kan gis overtredelsesgebyr for overtredelse av § 14, har skaden allerede skjedd og uten at det har fått konsekvenser for den som opptrer uetisk. Det er åpenbart lite effektivt.

LO merker seg at departementet går inn for at det ikke skal være bedriftsøkonomisk lønnsomt å bryte lovens krav. Det er LO enig i og hvis dette rettspolitisk velbegrunnede motiv skal bli en realitet, må det gjenspeiles i reglene om håndheving. – Det er bruddene på §§ 5-11 på som må få konsekvenser. Det kan ikke være slik at man kan bryte reglene uten sanksjoner så lenge man innretter seg for fremtiden etter det vedtak som blir fattet etter § 14.

Med vennlig hilsen
LO Norge

Julie Lødrup
(sign.)

Kenneth Sandmo
(sign.)

Saksbehandler: Camilla Lee Maana

Dette brevet er godkjent elektronisk i Landsorganisasjonen i Norge og har derfor ingen signatur.